

## CLOSE-UP

## WAT KAN OPERA NOG BETEKENEN IN DE 21STE EEUW?

Met zijn gedurfde actualisering mikt de regisseur Ivo van Hove op een Wagner-cyclus voor de 21ste eeuw. Zijn interpretatie werkt verhelderend, maar ook verwarrend en verontrustend.



'Die Götterdämmerung', het laatste deel van de Ring-cyclus, gaat vanavond in première. © Anemie Augustijns

# Onze eigen wereld in de opera

VAN ONZE MEDEWERKER

**WILLEM BRULS**

**BRUSSEL** | Er schijnt in de Europese cultuur een tegenstelling te bestaan tussen een bijbelse en een homerische manier om een verhaal te vertellen. De bijbel biedt ons verhalen van volkeren en van mythische gebeurtenissen, vaak met abstract-religieuze begrippen. Homerus ontdekt de mens, het individu. Hij toont ons het eeuwig menselijke in het levenslot van één persoon. Zijn Odysseus staat voor alle zoekende mensen.

Elke lezing van een opera is persoonlijk en uniek. Vergelijken is dus een heikele zaak. Toch roept de uitvoering van Wagners *Ring des Nibelungen* bij de Vlaamse Opera onherroepelijk herinneringen op aan de Ring van Pierre Audi bij De Nederlandse Opera.

De benadering van Audi was abstract en tijdloos. Het toneel bestond slechts uit de vier elementen, min of meer gerepresenteerd door glas als water, hout als vuur, ijzer als lucht en steen als aarde. Die elementen maakten een ontwikkeling door in de cyclus: hout verbrandde, glas brak, ijzer werd gesmeed en uiteindelijk versteende alles in de *Götterdämmerung*. De gestileerde personenregie van Audi versterkte die mythische atmosfeer. Wat hij liet zien, was een volledige wereldont-

wikkeling, de 'Werdegang' van de mensheid in vogelvlucht. En dat alles in een haast bijbelse terminologie.

Hoe anders de aanpak van Ivo van Hove en de decorontwerper Jan Versweyveld. In *Das Rheingold* – het eerste deel van de cyclus – zagen we een *control room* van een groot bedrijf: overal computers en beeldschermen. Hier geen reine natuurtoestand, maar onze eigen technologische, overgemechaniseerde wereld. Een bovenwereld die individuen vreet als ze honger heeft en die even makkelijk weer uitspuugt als ze niet meer nodig zijn. Het is de wereld van Wotan en de godenfamilie, die zelf ongemerkt tussen de raderen van dit systeem zijn terechtgekomen.

#### Losers

In *Die Walküre* – het tweede deel – zagen we de onderkant, de zwervers en daklozen. De tegenstelling tussen de glimmende bovenwereld en de grauwe *losers* leek steeds groter te worden, en die laatste zouden zich gaan wreken. De wolkenkrabbers in het decor veranderden na de eerste aanslagen in ruïnes.

Brünnhilde, de bemiddelaars tussen beide werelden, werd in *Die Walküre* al snel uitgeschakeld. Volgens het mythische verhaal wordt zij door Wotan in een diepe slaap gelegd, om later door de held Siegfried gewekt te worden.

Maar wat betekent dat voor ons, mensen van de 21ste eeuw? Van Hove vond een even simpele als doeltreffende oplossing. Brünnhilde wordt op een ziekenhuisbed

in een coma gebracht. Heel aangenaam en heel realistisch. Tegelijk geeft de scène ons een nieuwe impuls om na te denken over dit personage, over Wagners bedoelingen en over leven en dood.

In *Siegfried* – deel drie – heeft de destructieve waanzin van onze moderne wereld al flink huisgehouden. Aangestoken door de verstotenen die hem omringen, komt Siegfried zelf in opstand. Deze *wizkid*, die zijn educatie van het internet heeft moeten plukken, is gewelddadig en amoreel. In zijn individuele lot zien we onszelf en – voor wie dat niet aandurft – onze eigen wereld. Homerus groet ons. De bovengenoemde tweedeling is natuurlijk een simplificatie. Op honderd en een manieren wordt opera en theater gemaakt. De tegenstelling tussen 'Amsterdam' en 'Antwerpen' is een essentiële, maar beide vormen hebben hun bestaansrecht.

Toch bevat de versie van Ivo van Hove een extra betekenislaag. Door de werkelijkheid zo herkenbaar op toneel te zetten, verandert, verwart, verheldert, verontrust in het theater niet alleen onze blik op die werkelijkheid – het omgekeerde is ook het geval.

Als in Antwerpen weer iemand op straat wordt vermoord, zullen we even aan Van Hoves *Siegfried* denken. Als we in ons leven geconfronteerd worden met narcose, zullen we ons Brünnhilde herinneren. Misschien nemen we juist door die theatrale ervaring wel andere beslissingen. De werkelijkheid wordt rijker.

'Die Götterdämmerung', het slotdeel van de Ring-cyclus, gaat vanavond in première in de Vlaamse Opera in Antwerpen.

**ONLINE**  
www.vlaamseopera.be

#### Een hoogtechnologische Ring

Zestien uur muziek, tientallen personages, een wereld van goden, reuzen en betoverde zwaarden: de regisseur Ivo van Hove schraapte de mythologische laag van Wagners *Ring* en situeert het verhaal in een hoogtechnologische wereld.

• De Rijn staat voor de digitale snelweg, het centrum waar alle kennis, informatie en communicatie gecentraliseerd is.

- De ring, gesmeed uit het Rijn-goud, wordt een superchip.
- Tijdens de legendarische Walkürenrit daalt er een catastrofe neer over de stad en veranderen de Walküren in een hulpteam.
- Alle computerbeelden van *Die Götterdämmerung*, het laatste deel, nemen samen zo'n 4.000 gigabyte opslagruimte in beslag. Dat is vier keer de capaciteit van de zwaarste pc.

